Nekateri nagli računarji so prišli že do popularnega zaključka, da so krajni šolski sveti popolnoma odveč ter naj bi se kratkomalo prepustilo tudi administrativno vodstvo šole šolskemu voditelju, ki bi pač povsem drugače delal v korist šoli in ne bilo bi treba moledovati za nabavo prepotrebnih knjig, učil, za vsako poleno in šipo in metlo pri krajnem šolskem svetu: vem, da je to težavno in še bolj poniževalno, če človek vidi, da mu neuk in prepariran seljak ali pa zvit prefriganec nalašč nasprotujeta — in koliko lepše in hitreje bi se vse izvršilo in koliko bolj bi napredovala šola. Strinjal bi se z vsakomur, ki tako misli, če ne bi imel pred očmi celo naročje krepelcev, ki bi jih s tem podali vsem šoli neprijaznim elementom, da bi nas z njimi krepelili, — ne rečem da vsepovsod, v mnogih krajih pa vsaj. Z mikroskopom bi povečali ljudem pri občini za šolo proračunjeno vsoto in vso naprtili na rovaš šolskega voditelja, če ne bi pariral.

Da se mora rešiti to vprašanje in odstraniti prav vsak moment, ki ovira svobodni razvoj šolstva, je čisto umevno, pač pa ne smemo prileti za poloničarsko rešitev, ki bi bila v škodo stanu.

Da je naloga države, skrbeti za dobrobit ljudstva in mu dati prav vse, kar je njemu v korist in odstraniti vse, kar moti in ovira svobodni in prosti razvoj je ravnotako umevno kot to, da če hoče izvrševati država svojo nalogo dosledno, mora prevzeti šole v vso oskrbo, ker naši krajevni šolski sveti še dolgo ne bodo zlezli iz mlakuže lokalne politike, da bi zamogli izvrševat svojo nalogo objektivno. Dokler se pa to ne zgodi, je škoda govoriti.

Demokracija in odprava krajnih šolskih svetov.

Mogoče sem žalil komu čut demokratizma in mi bo ugovarjal in dokazoval, da so krajni šolski sveti prepotrebni kot poznavatelji krajevnih razmer in odločujoči faktorji pri reševanju krajevnih šolskih vprašanj.

Saj sem človek in si dam marsikaj dopovedati. Prepričan sem pa tudi, da je narod že toliko enoten v potrebah in težnjah in ni takih krajevnih razmer, ki bi opravičevale ta zagovor, temveč se lahko centralizira vsako šolsko vprašanje.

Če prebijejo sodnije brez krajnih »sodnijskih svetov« in davkarije brez »davkarijskih svetov,« srednje šole in državni zavodi brez krajnih šolskih svetov, in druge oblasti in institucije brez enakih drugih svetov pa izvršujejo svojo nalogo točno, poskusimo, mogoče pojde tudi pri nas.

Ne odstopim pa nikdar od mnenja, da dokler bodo vzdrževale naše šole krajevne občine, morajo ostati tudi krajevne upravne šolske oblasti in ne bi nikdar stopil iz kroga popolne demokracije, če bi naši krajni šolski sveti sploh vedeli, zakaj so na svetu.

Dopis iz bivše Štajerske o Slomškovi zvezi.

V soboto se je vabilo po „Straži" in drugod v Maribor „Na prvi sestanek krščansko mislečega učiteljstva v zeleni Štajerski", ali po domače rečeno — na osnovno zborovanje „Slomškove zveze" za Štajersko. Oznanjali so tudi prihod Fabinca. Smo vsi krščansko misleči učitelji, učiteljice, a tu ne gremo na led. Visoko cislamo spomin Slomškov in znamo ceniti zasluge tega duševnega velikana in prijatelja šole, vidimo pa tukaj le zlorabljati njegovo ime v politično-strankarske namene. Na binkoštno soboto torej so skušali priklicati tudi štajersko učiteljstvo, da bi se začelo med seboj ravsati in mrcvariti v pogubo in sramoto sebi, v posmeh in utešenje škodoželjnosti drugim. Učiteljstvo zelene Štajerske je stalo vedno trdno na braniku in ostalo je nedostopno za seme Šušteršičevega farizejstva; če Bog da, bo ostal tudi v bodoče vsak naval neuspešen. Ponosni smo na to svojo disciplino štajerski učitelji, učiteljice in je ne pustimo rušiti, najsi pridejo poljubnokrat razni Fabinci vabit nas pljuvat v lastno skledo. V naših vrstah ima varen prostor tudi najpobožnejši katoličan, da je le zaveden učitelj. Poznam učiteljico, ki vsak dan pristopi k obhajilni mizi, pa se nihče ni spodtikal na njej pri učiteljskem zborovanju. Onim pa, ki nas izkušajo slabiti in odkrhniti od naše falange, povemo prav glasno na uho: Spreglejte, da ste le privesek! Zavedajte se, da s svojim skrivljenim hrbtom tvorite le podnožni stolček onim, ki čakajo na ugodno priliko, da bi zavihteli skeleči bič nad učiteljstvom in šolo. Ali ne vidite, da ste tudi vi gotovim ljudem le sredstvo v dosego nadvlade? — Kratko po skromnem zvišanju naših prejemkov je izšla brošurica: „Primite tatu!" Ta brezimna knjižica ima hvalevreden namen, braniti našo duhovščino pred raznim predbacivanjem. Prodajali so jo cerkovniki pri cerkvah. Prav je tako, ker se tudi duhovnikom velikokrat krivica godi. Pa glejte! Koj se je avtorju izmuznil oblaček mržnje do našega stanu in napisal je med drugim: Komaj zapusti mlad učitelj zavod, že ima 1000 K plače. — Hm! Res grozno prvenstvo! Te dni sem govoril s finančnim stražnikom začetnikom. Dovršil je le ljudsko šolo in ima — po 6-tedenski službeni dobi — mesečno 1504 K prejemkov, poleg tega pa še razne odstotke od zasačenega tihotapskega blaga. Potrebno je, da ima, saj je še to premalo za javnega uslužbenca, ki mora živeti le od plače. Učiteljica, učitelj pa, ki je dovršil meščansko šolo in učiteljišče ter se dve mukepolni leti pripravlja na vsposobljenostni izpit, prejema mesečno par sto kron manj!!! Ni to socijalno-kulturen škandal! In ali niso tega sokrivi tudi razni Fabinci, ki hodijo že tudi na „zeleno Štajersko" učit nas, da nesloga jači? Globoko spoštujem molitev in odkritosrčno pobožnost, tudi nisem nestrpnež in čislam versko čustvovanje našega naroda, v kolikor je odkritosrčno in neprisilno. Obsojam vse, ki se norčujejo in zasmehujejo versko čustvovanje, ker dokazano je, da nam taki ljudje največ škodujejo, ker so danes pri nas, jutri pa uskočijo, ker nimajo poštenja. — Baje je dobila „Slomškova zveza" iz vrst štaj. učiteljstva poziv, naj razširi svojo organizacijo tudi onstran Save. Kje so neki te vrste štajerskega učiteljstva?

Podravski.

Učiteljstvu obrtno-nadaljevalnih šol.

Nekaj let pred vojno se je bil po inicijativi tovariša K. Humeka, takrat strokovnega učitelja na meščanski šoli v Krškem, sklical sestanek učiteljev na obrtno-nadaljevalnih šolah, kjer se je bil nato sestavil tudi tozadevni odbor, kateremu je on predsedoval. — Med vojno večina teh šol ni delovala. Prišel je preobrat — a pravega zanimanja in razumevanja za te vrste šol tudi tedaj ni bilo opažati. Lahko rečem, da je v naši dični Sloveniji v tekočem šolskem letu delovalo komaj polovico teh šol. Vse se zgovarja na finančne težkoče. Če se pa za vse druge stvari najde primerne zneske in podpore, zakaj vendar za te vrste šol ne, saj dobrega, izurjenega obrtnega naraščaja tako zelo potrebujemo. Ker tovariš K. Humek kljub najboljši volji ne more vse in povsod biti, naj se vendar nekdo zgane, ter v smislu, ki ga je bil razvil omenjeni tovariš, to prepotrebno in perečo zadevo spravi zopet v aktivno delovanje. Nas je več, ki imamo živo zanimanje za procvit in napredek teh šol. Svoječasno se je bil v tem smislu oglasil že tudi tovariš F. Rant iz Radeč, a zdi se mi, da takrat še ni našel pravega odmeva. V imenu tovarišev, ki delujejo na teh šolah, se tem potom obrnem do njega in do vseh onih, ki imajo nekoliko več interesa za te šole, naj se s svojimi nasveti in željami oglase v našem stanovskem glasilu, ter povedo **kdaj in kje** naj se zopet snidemo. Takrat se naj izvoli nov odbor, ki bo započeto delo zopet oživil ter skrbno in požrtvovalno nadaljeval v prospeh našega zanemarjenega obrtnega naraščaja in naših najvitalnejših interesov. Z mesecem majem zaključimo povsod te šole in nato čim preje na svidenje!

P.

Ustanovni občni zbor zadruge „Tvornice učil in šolskih potrebščin".

Industrija je v naši državi še v razvoju. Manjka nam na tem polju med dr. tudi tvornic za učila. Navezani smo vsled tega na uvoz teh predmetov iz tujine. Najprimitivnejša učila so izdelki inozemstva. Pomislimo, koliko ogromnega kapitala roma za take in podobne izdelke v tujino in polni žepe inozemcem!

Vsi ti razlogi so dali misliti našim tovarišem — strokovnjakom, kako naj bi se naš stan na tem polju osamosvojil. In izšla je iz Učiteljske tiskarne naše kovačnice zdravih idej in načrtov — inicijativa za ustanovitev novega, učiteljskega podjetja „Tvornice učil in šolskih potrebščin". Velik, prevažen korak na našem gospodarskem polju!

Idejo je začel udejstvovati upravni svet Učiteljske tiskarne, ki je v to svrho sklical 25. t. m. ustanovni občni zbor novo zadruge v magistratno dvorano v Ljubljani. Udeležba je bila brez vsake reklame in agitacije nad vse pričakovanje obilna, tako iz krogov učiteljstva kakor profesorjev.

Točno ob 10. uri je otvoril zborovanje imenom upravnega sveta Učit. tiskarne višji šolski nadzornik tov. E. Gangl. Po običajnem pozdravu je obrazložil namen in pomen zadruge ter pozval navzoče, da si v smislu pravil izvolijo predsednika, zapisnikarja in dva overovatelja zapisnika. Soglasno so zborovalci izvolili predsednikom občnega zbora tov. E. Gangla, zapisnikarjem tov. M. Fegic-a, overovateljem zapisnika gimn. ravnatelja dr. St. Bevka in strokovnega učitelja Al. Novaka.

Prešlo se je nato k podrobni razpravi o osnutku pravil. Debata je bila nad vse živahna, kar je razveseljivo znamenje in dokaz, da se vse učiteljstvo resno zanima za novo podjetje. Pravila so se sprejela z neznatnimi spremembami po osnutku. Ko se je izvršil podpis pristopnih izjav, je prešel občni zbor k volitvam upravnega sveta in nadzorstva.

Na predlog tov. V. Rusa so bili izvoljeni v **upravni svet** z vzklikom sledeči zadružniki: **dr. Bevk Stanislav**, gimn. ravnatelj, **Reisner Josip**, profesor, **Gangl Engelbert**, višji šol. nadzornik, **Fabinc Franc**, glavni učitelj, **Jelenc Luka**, ravnatelj mešč. šole in **Juvanec Ferdo**, šolski vodja, vsi v Ljubljani. V **nadzorstvo** so bili izvoljeni: **Tejkal Ivan**, prof, **Zupančič Vita**, strok. učiteljica, **Gabršek Franc**, višji šol. nadzornik, **Gnus Anton**, šolski ravnatelj in **Bernot Ivan**, strokovni učitelj. Vsi so izvolitev sprejeli. Nato je predsednik zaključil lepo uspeli občni zbor.

Takoj po občnem zboru se je konstituiral upravni svet sledeče: Predsednik prof. **Josip Reisner**, podpredsednik **Ferdo Juvanec**. Načelnikom nadzorstva je bil izvoljen **Franc Gabršek**, podnačelnikom **Ivan Bernot**.

Tovariši in tovarišice! Na dan občnega zbora je pristopilo k našemu novemu podjetju 68 članov. Na nas je sedaj vrsta, da jih posnemamo in vsi brez razlike pristopimo k zadrugi. Polje je obširno in potrebuje mnogo pridnih delavcev. V odborih sede možje-veščaki, ki so nam porok, da je zadruga v dobrih, spretnih rokah in ustanovljena na zdravi, reelni podlagi. Ker je omogočeno plačilo deleža v štirih zaporednih mesečnih obrokih, je olajšan pristop k podjetju vsakemu izmed nas. Pridno segajmo po deležih! Naj ne bo nikogar med nami, ki ne bi bil član zadruge! Le tako bo ta zadruga res učiteljsko podjetje!

Hribovska šola.

E, tovariš urednik, gotovo vskliknešs: kakšna je pa ta, v kakšnih hribih in kje se pa take šole nahajajo? Res, šolski zakon takih šol ne pozna, a vendar so tu in tam. In kjer take šole obstojajo, so napredku vsakdanje šole v oviro, učiteljstvu v veliko breme in nadlogo. Čudno, da se o teh šolah tako malo ali celo nič ne sliši in ne razpravlja v javnosti in naših strokovno-šolskih glasilih. Naj te vrstice spravijo še to šolo na dan, saj ta namen imajo!

V krajih, na deželi, kjer so šolski okoliši obširni, hriboviti, vasi in sela razstresena in od središča šole oddaljena nad štiri km, tudi šest do deset; je za otroke iz teh vasi, sel in selišč, ustanovljena hribovska šola. Na deželi, posebno na Gorenjskem je dosti takih šol. Do pred desetimi leti in še manj so bili ti otroci, ki jih je znatno število, brez pouka. V matriki so bili pač vpisani, a v šolo so hodili, če so hoteli, oziroma kakršne so imeli starše.

V novejšem času se ustanavljajo, kakor že omenjeno za vse te otroke takozvane hribovske šole t. j. oddelki za oddaljene. Hribovska šola se zove zato, ker so navadno ti otroci s hribov. Prav je da so tudi ti otroci deležni dobrot omike, ki jo nudi šola. Drugo vprašanje je pa, so li te šole povsod na mestu in li dosezajo svoj cilj?

Pouk v teh šolah je različen: na nekaterih šolah se ti otroci poučujejo skupno z drugimi, vsakdanjimi, prej je vsaj tako bilo, a danes se poučujejo večinoma sami za se, v največ krajih dvakrat na teden po pol dne, t. j. šest ur tedensko; na nekaterih šolah tudi tri dni v tednu. Na nekaterih šolah je za te otroke nastavljen tudi poseben učitelj, katerega pa ni zavidati in blagrovati. Na največ šolah pade ta naloga na šoli nastavljenemu učiteljstvu, ki poučuje — v drugače šole prostem dnevu — v teh oddelkih, ali pa tudi šolske dneve. Seveda je v tem slučaju pouk vsakdanje šole prikrajšan za te dni. Na nekaterih šolah dobi učiteljstvo neznatno renumeracijo za ta pouk, ki pa za trud in muke v takih razredih niti omembe ni vredna. Drugod zopet ne dobe zato nobene odškodnine in priznanja, kvečjemu kak nos, češ, saj nisi dosegel predpisanega vspeha, ki ga za te vrste šole sploh ni predpisanega, in kakor začetkoma že omenjeno, postavno sploh ne eksistirajo.

Take šole zahtevajo le krajevne razmere. Res, prav je! So pa tudi kraji vasi in selišča, ki nikakor temu ne odgovarjajo, iz katerih vasi otroci niti štiri km niso oddaljeni in imajo po ravnem do šole. Ti nikakor niso opravičeni do te olajšave. Se ve, prejšnji birokratski in nazadnjaški uradni šimel je v takih okolnostih radevolje ustregel kraj. šol. svetom ki so to zahtevali, ne iz naklonjenosti do šole, ampak hiteli so utesniti pouk več kot se da. In kdo je bil duša v večinoma krajnih šolskih svetih, je znano predobro. S tem se je dalo potuho za šolo nevnetim in zanikernim staršem, ki se na to šolo izgovarjajo.

Tedaj v prospeh take šole niso. No, pa kjer so take razmere, kar se naj temeljito preišče in revidira, tam naj obstanejo. Se dobe kraji, kjer res ni možno ustanoviti novih šol, oziroma bi s tem ne bilo pomagano radi razsežnosti, še več pa radi raztresenosti, oddaljenosti vasi od vasi, sela od sela.

So razmere in okolnosti, ki res zahtevajo te olajšave, ki pa naj ne krajšajo

---

»prid« ni edini naš smoter, upam vsaj, da ste vse to izabrali po celoti.

S pesmijo in godbo nameravamo v vas samih in sprejemljivem občinstvu vzbuditi in ohraniti ljubezen do vsega, kar je lepega, kar je našega in božjega. Vse pa, kar imamo, izvira iz one čiste, neskaljene prirode, ki je njen početek tam gori v divjih pečinah naših krasnih planin. Da bi ga objel našega slavčka, žgolečega o »sladkem gorskem kraju,« objel kakor one čeri vrhu sinjega našega Grintavca, vsaj puhti iz njega odmev istega oboževanega diha, ki nam ga podaja edinole skalna reber naših gorskih vršacev. — In naš planinski »pastir«! Kako nezaupno te ogleduje, ko se mu bližaš; po zatohli plesnobi nizke vsakdanjosti presoja tvojo dušo in dovolj spreten moraš biti, če ga hočeš prepričati, da si črevlje osnažil onega blata iznad umazanih nižin. In tedaj šele se mu zjasni lice, da se zasuče s teboj v planinski spev: »tukaj dan in noč.« — Čuj, kako ljubko šumlja, glej, kakor lahkonoga srnica skaklja preko drobnih sipin, kako milotožno se ovija med zelenim planinskim ravševjem po čisti neskaljeni strugi, dokler ne zaide zopet v one umaznane gnilobe zumetničenega sveta! Ne moreš nazaj, potoček, kaj ne. A želiš si! Da razumemo te — kažeš nam pot nazaj k prirodi, oni divni prirodi, ki iz nje črpajo lepoto naši pesniki, glasbeniki i. dr. umetniki. Novak, Juvane, Bartl! razumeli ste jo, srkali ste omamljivo strd iz nje, v kristalnočistih čašicah nam jo podajate. In mi, jo li znamo vživati? Kakor po žgancih segamo v umazano skledo, ne vprašamo kdo jih je kuhal, še manj pa, kje da je ona njiva, kjer se je zibalo klasje. Želodec je sit, vstopnina je plačana, blagajnik šteje — konec. Prijatelji in tovarišice, kaj ne, da se povrnemo »nazaj, nazaj!«

Ni običajno, da sodelavec piše oceno o svojem lastnem delu, zato se omejujem le na vsebino, ta pa je največ odvisna od vnanje oblike, in vtis te slednje je bil po splošnem razpoloženju v dvorani očividen. Če po končanem sporedu poslušalci nočejo iz dvorane, če goslaškega umetnika ne puste z odra, je menda kvalifikacija gotova.

Težko breme smo vam naprtili in čudom se čudim s kako lahkoto je prenašate tam z vrhov od Sv. Ane, izpod divjega Košutnika, strmega Storžca, krasne Zaplate, divnega Grintavca, zelenega Krvavca, razoranega Ratitovca, trorobatega Blegaša, romantičnega Ljubnika in Grmade, in oni drugi, ki vas pozivljajo kristalnočisti viri Bistrice, Save, Kokre, Sore in Poljanšice. V vas vseh tli zavest, da je v združenju moč, da z lastno silo podpremo mogočno stavbo naše bodočnosti.

Zaorila bode naša pesem v tržiške robove, loška potoka jo vdihneta v lahno meglico, ki jo naši silni akordi zaneso »nazaj« tja daleč v neodrešena sosedna brda, ko pa udarijo naši zvoki na blejskem otoku ob triglavsko steno, upam, da bo odmev tako silen, da se zgane iz letargije tudi najzaspaneje društvo v krasni naši Sloveniji. Oni, ki štejejo samo potne stroške, naj pač zbero toliko kolikor mi potrošimo, skupno vsoto jim kaj kmalu preračunamo, bodi jim pa povedano, da same »mrtve«, umazane kronice še daleč ne dosegajo pravih namenov.

Vsak Jugoslovan mora biti član „Jugoslovanske Matice!"